

NÜFUSUN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ

Nüfus kavramı; dünya, kıta, ülke, bölge, idari ünite (il, ilçe, bucak gibi) veya bir yerleşme (köy, kasaba, şehir) gibi sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alanda, belli bir zaman diliminde yaşayan insanların toplam sayısını ifade eder.

Nüfus, her an değişen, dinamik bir olaydır. Bir yandan doğumlar, diğer taraftan ölümler gerçekleşmekte, göçler yaşanmakta ve insanların nitelikleri zamanla değişmekte, hepsinden önemlisi nüfusun miktarı ve niteliklerinin dağılışında değişiklikler söz konusu olmaktadır.

Nüfusu, her biri kendi bakış açısı ve yöntemiyle inceleyen birçok bilim vardır. Bunların başında demografi, sosyoloji, ekonomi, planlama, tarih, tıp gelmektedir. Yunanca demos (halk, nüfus) ve graphia (yazmak, çizmek) kelimelerinden türetilmiş olan **demografi**, nüfusun miktar ve yapısı ile bunlarda meydana gelen değişiklikleri konu almaktadır. Demografi, öngörüye dayanan bir bilimdir.

Bir ülkenin nüfusunun nicelik ve niteliği ile ilgili veriler nüfus sayımları yoluyla elde edilir. Böylece nüfusun miktarı, artış oranı, yaş durumu, cinsiyet, çalışan nüfusun sektörlere dağılımı, kır ve şehir nüfusu, eğitim durumu, nüfus hareketleri vb. veriler kullanılarak ülkede planlamalar yapılabilir.

Nüfus ve nüfusun özellikleri ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı etkilemektedir. Bir ülkede yaşayan nüfusun miktarı, yaş grupları, çalışan nüfusun oranı ve bunun sektörlere dağılımı gibi özellikler o ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında fikir verir.

Nüfus, az gelişmiş ve gelişmiş ülkeler açısından farklı önem taşır. Gelişmekte olan ülkelerin birçoğu aşırı nüfus artışı nedeniyle beslenme, açlık, istihdam, eğitim, sağlık, ulaşım ve diğer sosyal hizmetlerin yetersizliği gibi sorunlarla uğraşmaktadır. Buna karşın gelişmiş ülkeler ise nüfus artış hızının düşük oluşu, nüfusun azalması ve özellikle nüfusta yaşlanma sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır.

Ülkeler sahip olduğu doğal kaynakları nüfusun oranı ve özellikleri doğrultusunda planlayarak kalkınma planı yapar. Bundan dolayı yapılacak yatırımlar ile nüfus artışı arasında denge sağlanmalıdır. Kalkınma hızına uygun sağlanan nüfus artışı ülkenin ihtiyaç duyduğu iş gücü ihtiyacını karşılar. Bir ülkede yatırımlar, nüfus artışı ile paralel düzeyde ilerlerse ülkenin gücü de artar. Belli düzeydeki nüfus artışı ile nüfus gençleştikenden ülke sürekli dinamizm kazanır. Ayrıca genç nüfus gelişime ve yeniliklere daha açık olduğundan üretime katkısı daha fazladır.

Nüfus artışının durduğu hatta eksildiği birçok ülkede ise nüfus giderek yaşlanmaktadır. Bu sorunu yaşayan Batı Avrupa ülkeleri ile Japonya gibi gelişmiş birçok ülkede nüfusu artırmaya yönelik çabalar sürdürülmektedir. Buna karşın artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamayan ülkelere ise sosyal yapıyı zayıflatan çeşitli sorunlar yaşanmaktadır.

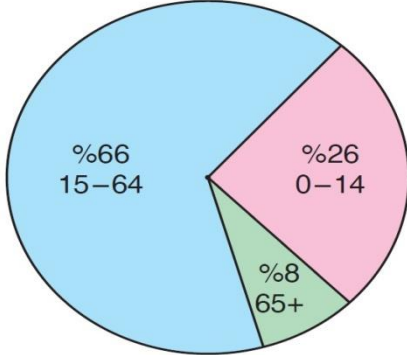
NÜFUSUN ÖZELLİKLERİ

- ❖ Nüfusun artış hızı
- ❖ Yaş gruplarına göre dağılışı
- ❖ Cinsiyete göre dağılışı
- ❖ Okuryazar oranı
- ❖ Aktif nüfusun iş kollarına göre dağılışı
- ❖ Nüfusun kır ve kente göre dağılışı oluşturur

Yaş Grupları

- ❖ 0-14 yaş çocuk nüfus
- ❖ 15-64 yaş aktif nüfus
- ❖ 65+ yaş yaşlı nüfus

NOT: 0-14 ve 65+ yaş nüfusa **BAĞIMLI (ÇALIŞMAYAN) NÜFUS** adı verilir.



Dünya nüfusunun yaş gruplarına dağılımı

DÜNYA NÜFUSU İLE İLGİLİ BİLGİLER

1. Dünya nüfusunun %26'sını çocuk nüfus, %66'sını aktif nüfus, %8'ini yaşlı nüfus oluşturur.
2. Ortalama yaşam süresi uzun olduğundan yaşlı nüfus içinde kadınların oranı fazladır.
3. Dünya nüfusunun %50,4'ü erkek %49,6'sı kadındır.
4. Dünya nüfusunun %49'u kırsal, %51'i kentli nüfustur.
5. Göç gönderen ülkelerin çoğunda, göç edenlerin önemli bir kısmını erkekler oluşturduğundan bu tür ülkelerde kadın nüfus oranı fazladır.

Gelişmiş ülkelerde okuryazar oranı yüksek, lise ve üniversite mezunlarının oranı fazladır. Az gelişmiş ve geri kalmış ülkelerde ise okuryazar oranı düşüktür. Nüfusun okuryazarlık oranı ile eğitim durumu da ülkelerin kalkınmasında ve eğitimle ilgili yatırımların planlanmasında önem taşımaktadır.

Çalışma çağına olup herhangi bir iş kolunda çalışanlar **aktif nüfus** olarak ifade edilir. Aktif nüfusun çalıştığı başlıca iş kolları tarım, sanayi ve hizmet sektörüdür. Gelişmiş ülkelerde sanayi ve hizmet sektöründe çalışanların oranı, az gelişmiş ülkelerde ise tarım sektöründe çalışanların oranı fazladır.

Nüfus sayımları sonucu elde edilen bu veriler ülkelerin tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine yönelik politikalarının belirlenmesinde yol gösterici olmaktadır.

Nüfusun kır ve kente göre dağılımı da ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre değişmektedir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun önemli bir kısmı kentlerde yaşarken az gelişmiş ülkelerde kırsal kesimde yaşayanların oranı fazladır. Bu durumda kentlerdeki sanayileşme ve kırdan kente göçlerin önemi büyüktür.

Nüfus Sayımlarının Tarihçesi

Nüfus, belirli bir zamanda ve sınırları belirli bir alanda yaşayan insan sayısıdır. Ülkelerin yönetimi bakımından gerek üretim gerek askerî güç için gerekli olan insan sayısı ancak nüfus sayımlarıyla tespit edilebilmektedir.

Nüfusun miktarı kadar nüfusun özellikleri de ülke yönetimi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle **nüfus sayımlarında nüfusun cinsiyet, yaş, eğitim, çalıştığı iş kolu ve yaşadığı yer** belirlenmektedir. Nüfusun niteliklerini oluşturan bu özellikler sayesinde ülkeler daha sağlıklı kalkınma ve ekonomik politikaları uygulayabilmektedirler. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren nüfus her zaman önem

taşımıştır. Bir topluluk ya da ülkede kaç kişinin yaşadığı, bu insanların yaşları ve cinsiyetleri gibi özellikler, yönetim açısından gerekli bilgilerdir. Bu nedenle belirli dönemlerde ihtiyaç doğrultusunda nüfus sayımları yapılmıştır.

Nüfus sayımları, de facto (dö fakto) ve de jure (dö jur) olmak üzere iki yöntemle yapılır;

De facto yönteminde nüfus sayımının yapıldığı gün, insanlar hangi yerleşim biriminde bulunuyorsa oranın nüfusu olarak kayda geçmektedir.

De jure yönteminde ise insanlar, ikamet ettikleri yerin nüfusu olarak kabul edilmektedir.

Bir ülkenin kalkınmasında alınan kararların amaçlanan hedefe ulaşabilmesi için ülke kaynaklarının iyi bilinmesi gerekir. Bu kaynaklardan en önemlisi de insandır. Ülkenin diğer kaynaklarının doğru kullanılmasında ve kalkınma önceliklerinin belirlenmesinde nüfusun niteliklerinin de bilinmesi gereklidir.

NOT: Ülke, kaynaklarını doğru ve planlı olarak kullandığı zaman daha hızlı kalkınır ve gelişir. Tarih boyunca çeşitli amaçlarla birçok nüfus sayımı yapılmıştır. 20. Yüzyıl öncesi sayımlarda daha çok asker sayısı ve vergi yükümlülerini belirlemek esas alınırken günümüzde aşağıdaki niteliklerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Nüfus sayımının amaçları;

- Nüfus miktarı
- Nüfusun ülkeye dağılışı
- Yaş gruplarına göre nüfus miktarı
- Kır-kent nüfusu
- Kadın-erkek nüfusu
- Eğitim durumu
- Nüfusun sektörel yapısı
- Nüfus hareketleri (göçler) ve benzeri özellikler belirlenir

İnsanlar çok eski zamanlardan beri nüfus sayımı yapma girişiminde bulunmuşlardır. Bunlardan tarihi MÖ 4000'lere rastladığı tahmin edilen Çin ve Babil'de yapılan sayımlardan günümüze ulaşan kayıt yoktur.

Ortadoğu'da elde edilen kil tabletler, MÖ 2500 ile 1600 arasındaki dönemde Mezopotamya'daki şehirdevletler ya da küçük krallıklardan bazılarına ait bilgiler vermektedir.

İlki MÖ 435 yılında yapıldığı varsayılan ve sonra, savaş zamanları hariç, her beş yılda bir tekrarlandığı sanılan Roma sayımları hariç tutulursa, modern sayımlar, Fransız ve İngilizlerin sömürgelerinde yaptıkları sayımlarla başlamıştır.

İlk periyodik sayımlar ise, günümüzde nüfusla ilgili en doğru bilgilerin toplanmasında önde gelen İskandinav ülkelerinden İsveç'te 1748'de, Danimarka'da 1769'da yapılmaya başlanmıştır.

Döneminin en büyük gücü olan Osmanlı Devleti'nde ilk genel nüfus sayımı II. Mahmut Dönemi'nde 1830-1831 yıllarında yapıldı. Anadolu ve Rumeli'yi kapsayan bu çalışmada, vergi ve askerlik yükümlülükleri tespit edilmeye çalışıldığı için yalnızca erkekler sayılmıştır.

Ülkemizde Nüfus Sayımlarının Tarihi

Ülkemizde Başarı ile sonuçlandırılan **ilk nüfus sayımı 1831** yılında yapılmıştır. Sayımın esas amacı askerlik yapabilecek halkın sayısı ve yeni vergi kaynaklarının saptanması olan bu sayımda Rumeli ve Anadolu'da bulunan tüm İslam ve Hristiyan erkek nüfusu kapsanmıştır. 1831 yılından sonra 1844 yılında kadın nüfusu da kapsayan bir sayım daha yapılmış, 1854'te ise yeni bir nüfus sayımına daha girilmişse de sonuçlandırılması değişen ülke sınırlarına göre mümkün olmamıştır.

- ❖ Türkiye'de genel nüfus sayımı ilk kez 1927 yılında yapılmıştır. İkinci kez 1935'te yapılmış ve bunu izleyen her 5 yılda bir yapılmıştır.
- ❖ 1990 yılından sonra her 10 yılda bir yapılması kararlaştırılmış, 1997 yılında seçmen sayısını belirlemek amacıyla genel nüfus sayısı tespiti yapılmış, 2000 yılındaki sayımla sayımlara son verilmiştir.
- ❖ 2007 yılından sonra sayım sistemi değişmiş, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne (ADNKS) geçilerek her yılın son günü nüfus tespiti yapılmaya başlanmıştır. Bu yöntemde; kişilerin nüfus bilgileri, yerleşim yerlerine göre bilgisayar destekli veri tabanında tutulur. Doğum, ölüm ve nüfus hareketleri gibi nüfus bilgilerindeki değişim güncellenerek nüfus tespiti yapılır.

Dünya Nüfusunun Tarihsel Süreçteki Değişimi

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerine ait nüfus bilgileri, bilim insanlarının tahminine dayanmaktadır. Çünkü yeryüzünde uzun bir süre nüfus sayımları yapılmamıştır.

İlk insanlar döneminde dünya nüfusunun 200 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Avcılık ve toplayıcılıkla yaşamlarını sürdüren bu topluluklarda nüfus artış hızı çok düşük düzeydeydi.

Dünya nüfusundaki **ilk artış(sıçrama)** insanların avlanmak için aletler yapması sonraki süreçte de ateşi kontrol altına almasıyla gerçekleşmiştir. Daha iyi beslenmeye başlayan insanların ortalama yaşam süresi uzamış ve nüfus artış hızı artmıştır.

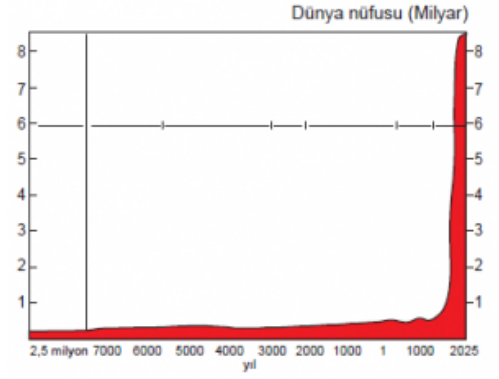
Neolitik Devrim olarak adlandırılan ve insanların tarıma başladığı dönemde **ikinci artış(sıçrama)** dünya nüfusunda önemli sayılabilecek bir artış gerçekleşmiştir. Tarımsal üretimle birlikte yerleşik hayata geçen insanlar, doğanın olumsuz koşullarından ve diğer canlılardan korunmuş, daha iyi beslenmişlerdir. Bu durum insanların ortalama yaşam süresinin uzamasına ve doğal nüfus artış hızının artmasına neden olmuştur. Neolitik Dönem'de dünya nüfusunun 3 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Dünyada ilk nüfus sayımları Mezopotamya, İran, Roma ve Çin uygarlıkları tarafından yapılmıştır. Bu nüfus sayımlarında asker sayıları ve alınacak vergiler belirlenmiştir. Modern anlamdaki ilk nüfus sayımları ise İskandinav ülkelerinde yapılmıştır.

Dünya nüfusunun miladın başlarında 200 milyon civarında olduğu düşünülüyor. Milattan sonra da dünya nüfus artış hızı düşük olmuştur. Örneğin 1000'li yıllarda 275 milyon olduğu tahmin edilen dünya nüfusu 1650 yılında 500 milyona ulaşmıştır.

Dünya nüfusundaki en büyük sıçrama dönemi(3.artış) Sanayi Devrimi'nden sonra gerçekleşmiştir. Örneğin 1750'de 700 milyon olan dünya nüfusu 1800'de bir milyara ulaşmıştır

1900'lü yıllarda dünya nüfusunda patlama olarak adlandırılabilir düzeyde artışlar gerçekleşmiştir. Bu süreçte dünya nüfusu çok kısa aralıklarla ikiye katlanmıştır. Örneğin 1927'de 2 milyar olan dünya nüfusu 1974'te 4 milyara ulaşmıştır. 2016'da 7,4 milyara ulaşan dünya nüfusu artmaya devam etmektedir. Her yıl ülkemizin nüfusundan biraz fazla nüfus, dünya nüfusuna eklenmektedir. Bilim insanları dünya nüfusunun içinde bulunduğumuz yüzyılda artmaya devam edeceğini belirtmektedir.



20. yüzyıl, dünya nüfusunun insanlık tarihindeki en büyük artışına sahne olmuştur. 1900 yılında yaklaşık 1,5 milyar olan dünya nüfusu günümüzde 7,5 milyara ulaşmıştır. Nüfusun gelişim seyrine bağlı olarak yapılan hesaplamalar, dünya nüfusuna ait artış hızının 1970'lerden itibaren düştüğünü göstermektedir. Nüfus artış hızı 1970 itibarıyla yıllık %2'nin üzerinden yavaş yavaş düşmeye başlamış, 2010'da %1 civarında olan bu hızın 2050'ye geldiğinde ise %0,5 düzeyine düşeceği tahmin edilmektedir. Buna rağmen dünya nüfusu artmaktadır. Dünya nüfusunun 2030'lara doğru 8 milyara, 2050'de ise 9 milyara ulaşacağı tahmin edilmekte

YERYÜZÜNDE NÜFUS DAĞILIŞI

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinde nüfus dağılışı daha çok doğal koşullar egemendi. Bu nedenle insanlar, iklimin daha çok elverişli olduğu alanlarda, tarıma elverişli ve su kaynaklarının bulunduğu yerlerde yaşamışlardır. Günümüzde de nüfus dağılışı doğal koşullar etkili olmakla birlikte *beşerî faktörlerin etkisi ön plana geçmiş durumdadır.*

NÜFUSUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN ETMENLER

DOĞAL ETMENLER

- 1- Enlem
- 2- Kara ve denizlerin dağılışı
- 3- Yer şekilleri
- 4- İklim koşulları
- 5- Su kaynakları
- 6- Toprak yapısı ve otlaklar

BEŞERİ ETMENLER

- 1- Tarım
- 2- Sanayileşme
- 3- Madencilik
- 4- Turizm
- 5- Ulaşım

Nüfusun Dağılışıını Etkileyen Doğal Etmenler

Enlem: Yeryüzünde nüfus dağılışıını etkileyen etmenlerden biri enlemdir. Sıcaklığın çok yüksek olduğu sıcak kuşak ile sıcaklığın düşük olduğu soğuk kuşak, ılıman kuşağa göre daha az nüfuslanmıştır. Dünya nüfusunun büyük bir kısmı ılıman kuşakta toplanmıştır.

Kara ve denizlerin dağılışı: Nüfus dağılışıını etkileyen etmenlerin başında kara ve denizlerin dağılışı gelmektedir. Her ne kadar bazı kıyılarda, teknelerde yaşayan insanlar varsa da denizler, nüfus dağılışıında bir engeldir. Aynı şekilde göller ve bataklıklar da nüfus dağılışıını sınırlandıran etmenlerdendir.

Yer şekilleri: Nüfus dağılışı bakımından yer şekilleri önemli bir etmendir. Dünya nüfusunun önemli bir kısmı engebenin az olduğu yerlerde yaşamaktadır. Engebenin çok olduğu yerler seyrek nüfusludur.

- ❖ Engebenin yanı sıra yükseklik de önemli bir etmendir. Dünya nüfusunun büyük bir kısmı yüksekliği 500 metreden az alanlarda toplanmıştır.

İklim: İklim insanların yaşam koşullarını ve ekonomik etkinliklerini etkilemektedir. Bu nedenle dünya nüfusunun büyük bir kısmı, iklimin daha elverişli olduğu orta kuşakta yaşamaktadır.

- ❖ İklim koşullarının elverişli olmadığı Amazon ve Kongo havzaları, seyrek nüfuslu alanlardandır.
- ❖ Yağışın az olduğu çöl alanları da yeryüzünün seyrek nüfuslu bölgelerindendir.

Su kaynakları: Yaşam için hayati bir önem taşıyan su, nüfus dağılışıında önemli bir etmendir. İlk yerleşmelerden günümüze kadar insanlar yaşamak için su kaynaklarının bulunduğu yerleri seçmişlerdir. Bu nedenle su kaynaklarının az olduğu yerlerde nüfus azdır.

Toprak yapısı ve otlaklar: Toprak yapısı ve otlaklar da nüfus dağılışıını etkilemektedir. Tarıma elverişli topraklar ve gür otlakların bulunduğu meralar, tarım ve hayvancılıkla uğraşan topluluklar için elverişli alanlardır. Bu nedenle verimli tarım alanları ile hayvancılığa elverişli otlaklar insanların yaşadığı başlıca alanlardandır.

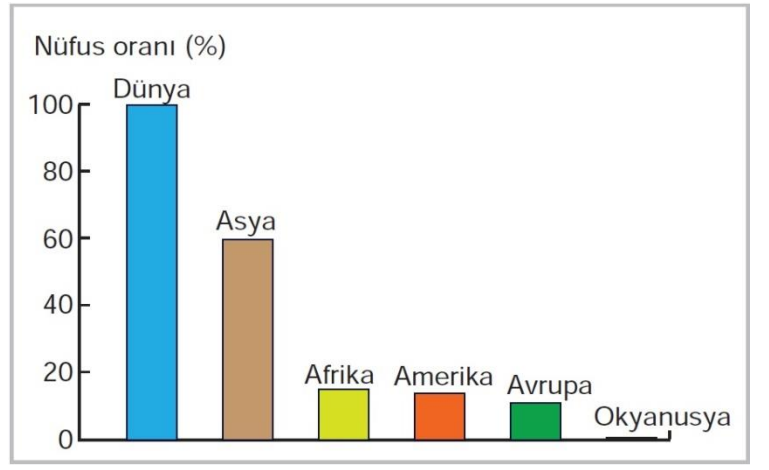
Nüfusun Dağılışıını Etkileyen Beşeri Etmenler

Tarım: Nüfus dağılışıını etkileyen beşerî etmenlerin başında ekonomik etkinlikler yer almaktadır. Sanayi Devrimi'ne kadar olan sürede en önemli ekonomik etkinlik tarım olduğundan tarıma elverişli alanlar, yeryüzünün sık nüfuslu yerleriydi. Günümüzde de tarıma elverişli yerler sık nüfusludur.

Sanayi: Sanayi Devrimi'nden sonra dünya genelinde sanayi merkezlerine doğru büyük bir göç dalgası başladı. Bu göç dalgası günümüzde de devam etmektedir. Bu nedenle dünya nüfusunun önemli bir kısmı sanayi merkezlerinin bulunduğu yerlerde toplanmıştır.

- ❖ Kuzey Amerika'nın doğusu, Batı Avrupa ve Doğu Asya bu nedenle yeryüzünün sık nüfuslu bölgelerindendir

Madencilik: Nüfus dağılışını etkileyen etmenlerden biri de madenciliktir. Bir bölgede maden çıkarılmaya başlandıktan veya madeni işleyecek fabrika kurulduktan sonra o yerin nüfusu hızla artmaktadır. Örneğin Almanya’da Ruhr Bölgesi, kömür yataklarının yoğun olarak işlenmeye başlanması ve burada demir çelik sanayisi kurulmasından sonra hızla nüfuslanmış, Avrupa’nın en kalabalık yerlerinden biri olmuştur.



Turizm: Turizm de nüfus dağılışını etkileyen etmenlerdendir. Turizme elverişli olan yerler de turizm hizmeti veren kurum ve kuruluşlardan dolayı nüfuslanmaktadır. Bu tür yerlerin bir kısmı yılın belirli dönemlerinde turist akınına uğramaktadır. Özellikle Akdeniz kıyıları (İspanya, Fransa, Yunanistan ve Türkiye), yaz döneminde nüfusu artan ülkelerdendir.

Dünya nüfusunun kıtalara dağılış oranı

Nüfusu en fazla olan ilk 10 ülke(2019):

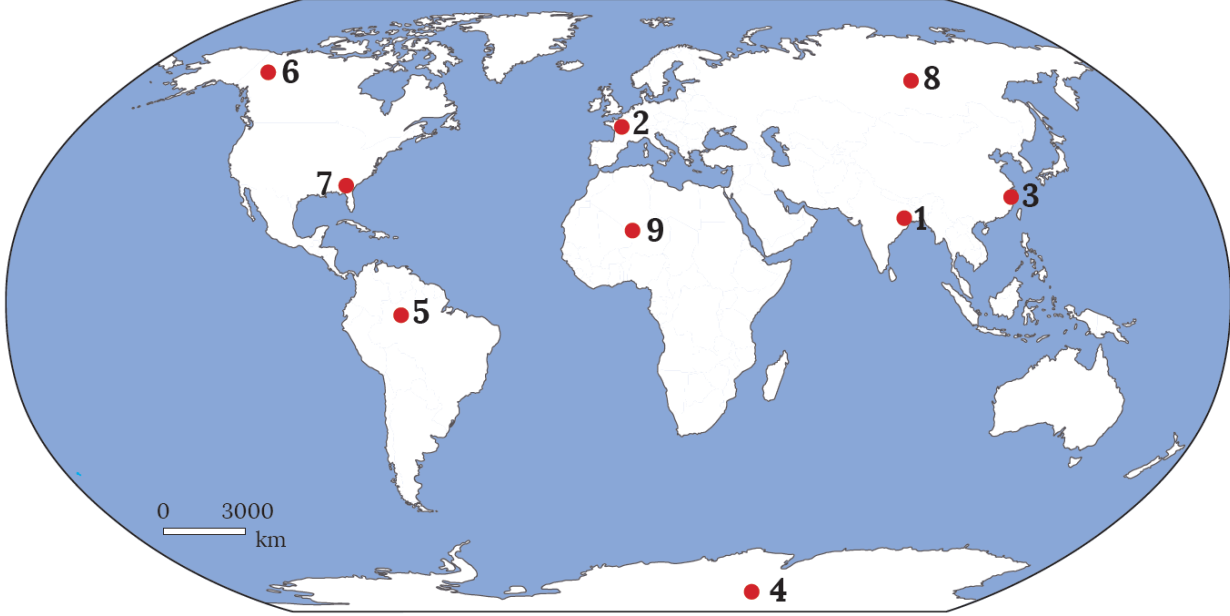
- 1.Çin 1.439.323.776
- 2.Hindistan 1.380.004.385
- 3.ABD 331.002.651
- 4.Endonezya 273.523.615
- 5.Pakistan 220.892.340
- 6.Brezilya 212.559.417
- 7.Nijerya 206.139.589
- 8.Bangladeş 164.689.383
- 9.Rusya 145.934.462
- 10.Meksika 128.932.753

Dünyada Nüfusun Fazla Olduğu Alanlar

- 1- Doğu ve Güneydoğu Asya
- 2- Batı Avrupa
- 3- ABD’nin Doğu Kıyıları
- 4- Japonya
- 5- Nil Nehri Havzası

Dünyada Nüfusun Seyrek Olduğu Alanlar

1. Amazon ve Kongo Havzaları
- 2- Antarktika ve Grönland
- 3- Afrika'daki Büyük Sahra ve Kalahari Çölleri
- 4- Asya'daki Gobi, Taklamakan ve Karakum Çölleri
- 5-Asya'daki Himalaya, Pamir ve Tibet Bölgeleri
- 6- Avrupa'da Alp Dağları
- 7-Amerika'daki Kayalık ve And Dağları



❖ 1, 2, 3 ve 7 numara ile gösterilen yerlerde nüfusun yoğun olmasının nedenlerini yazınız.

- İklim koşullarının ve yeryüzü şekillerinin uygun olması
- Sanayi, ticaret ve ulaşım faaliyetlerinin gelişmiş olması

❖ Dünya nüfusunun yaklaşık üçte biri kaç numara ile gösterilen yerlerde bulunmaktadır?

1 ve 3 numaralı bölgelerde (1-Hindistan 3-Çin

❖ 5, 6, 8 ve 9 numara ile gösterilen yerlerde nüfusun seyrek olmasının nedenlerini yazınız.

- 5 numaralı bölgede ormanların sık olmasından dolayı nüfus seyrek.
- 6 ve 8 numaralı bölgelerde iklim şartlarının soğuk olmasından dolayı nüfus seyrek.
- 9 numaralı bölgede çöl ikliminden dolayı nüfus seyrek.

❖ 4 numara ile gösterilen yerde sürekli yerleşme ve nüfusun bulunmama nedenini açıklayınız.

4 numaralı bölgede Antarktika Kıtası yer almaktadır. Bu kıtada kutup iklimi görüldüğünden yerleşme ve nüfus için uygun değildir.

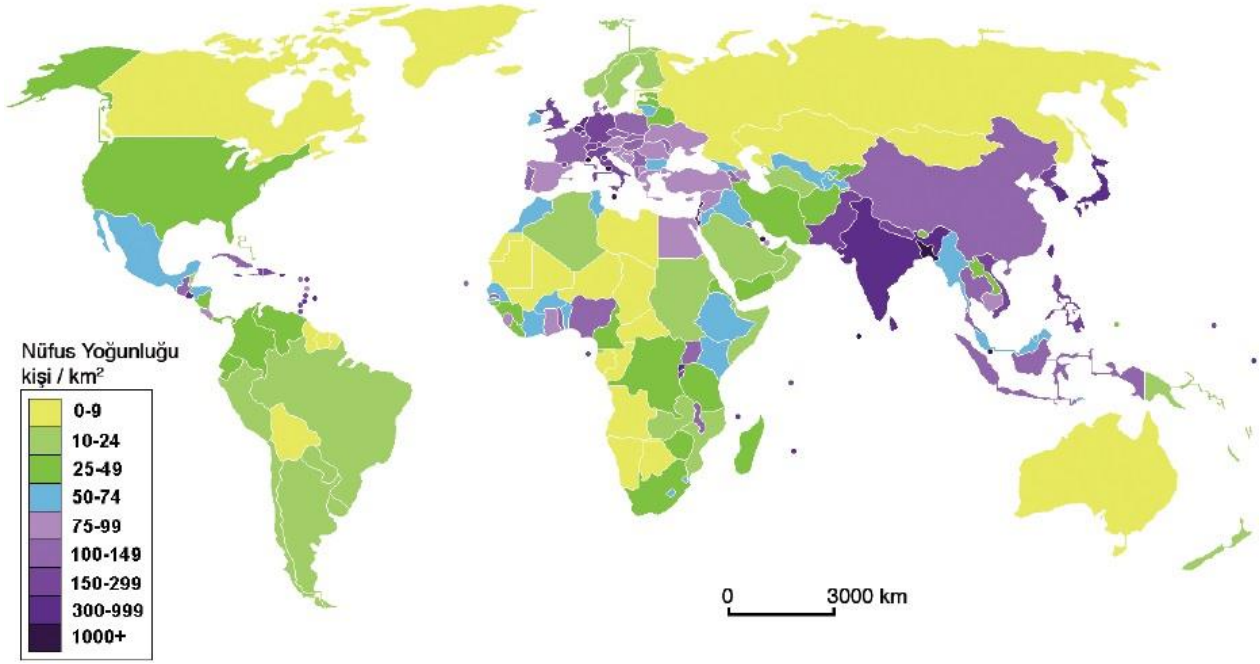
Nüfus Yoğunluğu: Nüfus yoğunluğu kavramı sınırları belirlenmiş bir bölgede yaşayan insan sayısı ile o bölgenin yüz ölçümü arasındaki ilişkiyi ifade eder.

Aritmetik Nüfus Yoğunluğu

Aritmetik nüfus yoğunluğu, belirli bir alanda yaşayan insan sayısının o alanın yüz ölçümüne bölünmesiyle bulunmakta; kişi/km² olarak ifade edilmektedir.

$$\text{Aritmetik Nüfus Yoğunluğu} = \frac{\text{Toplam Nüfus}}{\text{Yüz ölçüm}}$$

Not: Aritmetik Nüfus yoğunluğu ülkelerin gelişmişlik seviyeleri hakkında bilgi vermez.



Dünya Nüfus Yoğunluğu Haritası

NÜFUS PİRAMİTLERİ

Nüfus Piramidi: Sınırları belli bir yerde yaşayan insan sayısı olan nüfusun, yaş gruplarına göre dağılışı ile cinsiyet özelliklerini gösteren grafiklerdir.

- Nüfus piramitleri ülkelerin gelişmişlik düzeyleri hakkında önemli bilgiler verir. Örneğin nüfus piramitlerinin tabanlarının geniş olması doğum oranının yüksek olduğunu gösterir. Bu tür piramide sahip olan ülkeler ise az gelişmiş olanlardır.
- Nüfus piramitleri beş ana gruba ayrılmaktadır: İkizkenar üçgen, kenarları içe çökük üçgen, arı kovani, çan şeklinde ve asimetrik biçimli nüfus piramitleri.



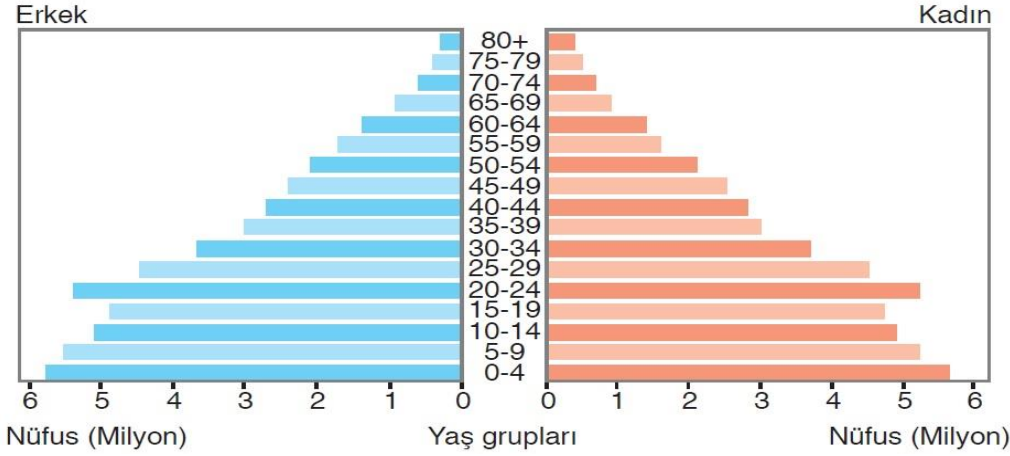
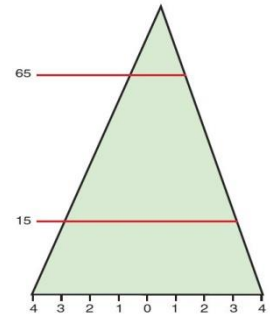
BİLGİ NOTU

Piramitler yardımıyla ulaşılabilecekler:

- Ülkenin nüfus miktarı
- Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı
- Nüfusun cinsiyet durumu (erkek – kadın nüfus)
- Aktif ve bağımlı nüfus
- Doğum oranlarındaki artış-azalış
- Ülkenin gelişmişlik düzeyi

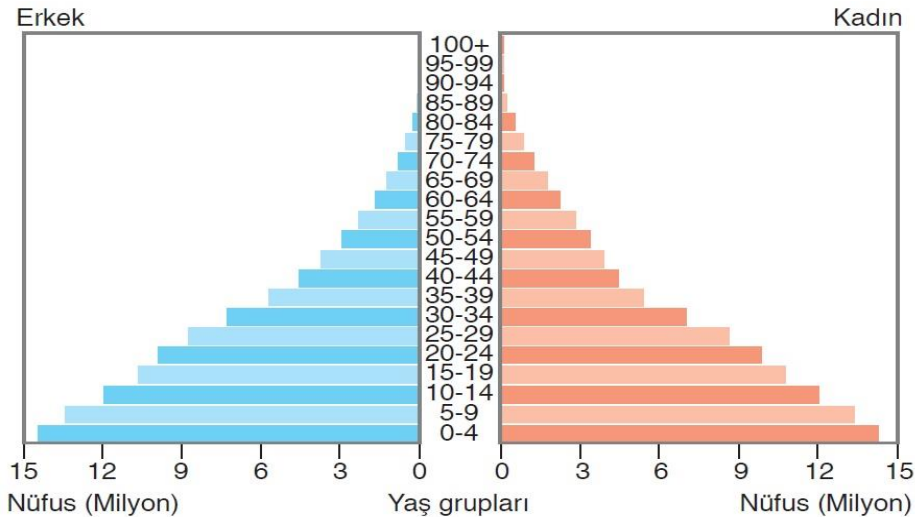
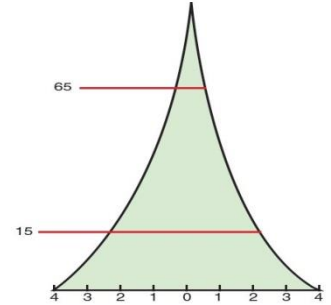
1. Üçgen Şeklindeki Piramitler

- ❖ İkizkenar üçgen piramit adı da verilir.
- ❖ Bu tür piramitlerin tabanı geniş, üst kısmı dardır.
- ❖ Doğum oranı yüksek olduğundan çocuk sayısı fazladır.
- ❖ Ortalama yaşam süresi kısa olduğu için yaşlı nüfus oranı azdır.
- ❖ Bu tür ülkelerde nüfus artış hızı yüksektir.
- ❖ Hindistan, Pakistan, Mısır, Afganistan, Nijerya ve Kenya , Bolivya gibi ülkelerin nüfus pramitleri bu şekildedir.



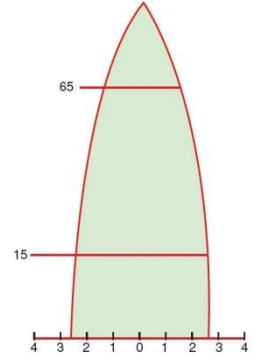
2. Kenarları İçe Çökük Üçgen Şeklindeki Piramitler

- ❖ Bu tür piramitlere sahip olan ülkelerde doğum oranı yine yüksektir.
- ❖ Ölüm oranı kısmen azalmıştır.
- ❖ Angola, Brundi, Benin gibi ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.



3. Arı Kovanı Şeklindeki Piramitler

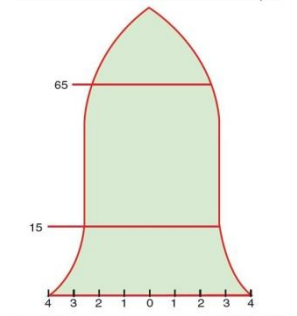
- ❖ Arı kovanı şeklindeki piramitlerin özelliklerinden biri doğum oranı azaldığı için tabanının dar olmasıdır.
- ❖ Bu tür ülkelerde ölüm oranı da düştüğü için yaşlı nüfus oranı fazladır.
- ❖ İngiltere, İsveç, İsviçre, Danimarka, İtalya ve ABD gibi gelişmiş ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.



4. Çan Şeklindeki Piramitler

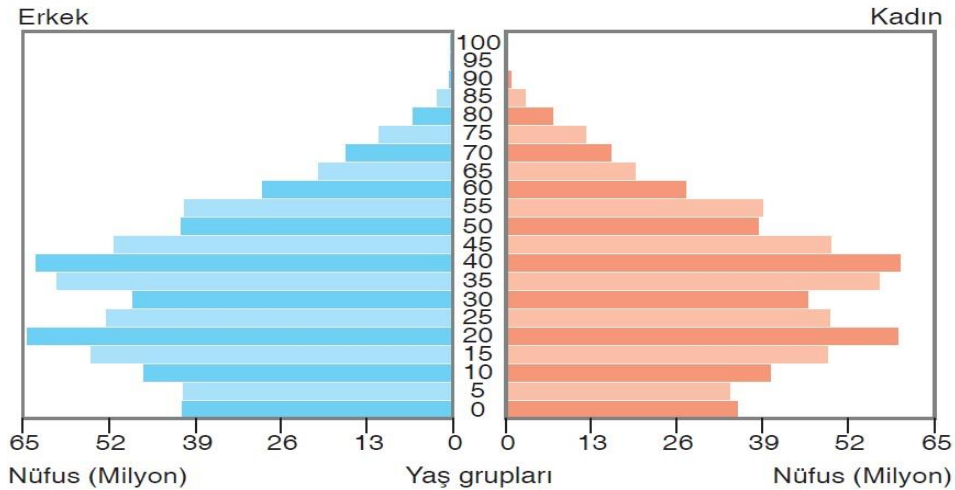
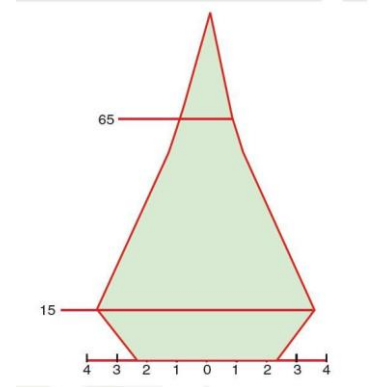
- ❖ Bu tür piramitlere sahip ülkelerde uzun bir süre doğum ve ölüm oranı düşük iken son yıllarda doğum oranı yükselmiştir.
- ❖ Bu nedenle piramidin tabanı, yanlara doğru genişlemiştir.
- ❖ Yaşlı nüfus oranı da fazla olduğundan piramidin üst kısmı belirgindir.

Kanada, Rusya, İrlanda gibi ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir



5. Asimetrik Piramitler

- ❖ Asimetrik piramitlerin tipik özelliği, doğum oranının son yıllarda belirgin bir biçimde azalmış olmasıdır.
- ❖ Bu nedenle piramidin tabanı, daralmıştır.
- ❖ Bu tür ülkelerde ortalama yaşam süresi uzun olduğundan yaşlı nüfus oranı fazladır ama nüfusun büyük bir kısmını orta yaş grubu oluşturmaktadır.
- ❖ Çin, Brezilya, Bangladeş gibi ülkelerin nüfus piramidi bu şekildedir.



Asimetrik piramit

Demografik Dönüşüm Modeli

Ülkelerin doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu aşamadan, bu oranların düşük olarak gözlemlendiği aşamaya geçişini ifade etmektedir. Ülkelerin gelişme ve kalkınma sürecine bağlı olarak ortaya çıkan bu durum, nüfus piramitlerinin şeklinin değişmesine neden olmaktadır.

